

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет культури і мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

« ШРИФТ І ТИПОГРАФІКА»

підготовки другого (магістерського) рівня

спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»

освітньо-професійної програми «Образотворче мистецтво,

декоративне мистецтво, реставрація»

Силабус освітнього компонента «ШРИФТ І ТИПОГРАФІКА» підготовки **магістр**, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», за освітньою програмою образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Розробник: Черкесова Інна Григорівна, професор, заслужений діяч мистецтв України

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Каленюк О. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри образотворчого мистецтва

протокол № 4 від 28. 10. 2022 р.

Завідувач кафедри:

Каленюк О. М.

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	02 – Культура і мистецтво	Вибіркова 1
Кількість годин/кредитів 120/4	023 - Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація	Рік навчання 1
		Семестр_1_-ий__
ІНДЗ: немає	Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація Другий (магістерський) рівень	Лекції __10__ год.
		Практичні (семінарські) __14__ год.
		Самостійна робота __88__ год.
		Консультації __8__ год.
		Форма контролю: <u>залік</u>
Мова навчання		українська

II. Інформація про викладача

ППП	Черкесова Інна Григорівна
Почесне звання	заслужений діяч мистецтв України
Вчене звання	професор
Посада	професор кафедри образотворчого мистецтва
Контактна інформація	0963782092 in_dizain@ukr.net .
Дні занять	http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Сучасне суспільство ІТ та АІ (інформаційних технологій та штучного інтелекту) потребує фахівців, зокрема у галузі образотворення, здатних до креативного мислення та генерації нестандартних ідей. Головною ознакою цінності стає інформація, що потрібна для здійснення життєдіяльності в умовах постіндустріалізації і цифрових технологій. Сфери життєдіяльності людини потребують графічних форм інформації: оформлення різними відповідно змісту стилями шрифтів абеток як на кирилиці так й на латиниці. Іншими словами: будь яке візуальне зображення потребує певних текстів. Текст-речення-слова-букви-шрифт (стиль шрифтових гарнітур). Цифрові форми передачі текстової інформації (літературні, наукові, рекламні, підписи для візуальних форм тощо) вимагають від фахівців швидкого знаходження потрібних стилів шрифтів для успішності втілення будь-якого проєкту у реальність. Знання, що отримують магістри як освіту з набуття компетентностей у процесі вивчення освітнього компонента «Шрифт і типографіка», будуть сприяти підвищенню рівня професійної конкуренції на ринку праці.

2. **Пререквізити:** основні знання ОК образотворчого циклу.

Постреквізити: «Спецрисунок», «Сучасне декоративне мистецтво», Кваліфікаційна робота.

Мета і завдання освітнього компонента.

Мета освітнього компонента «Шрифт і типографіка» полягає у компетентностях, які здобувач освіти набуде в результаті навчання. А саме: 1) навички до генерації нових ідей вдалим і швидким вибором стилю шрифтової графіки інформації; 2) обізнаність з роботою Microsoft Corporation та її новими продуктами Microsoft Officeй новими гарнітурами шрифтів за різним призначенням; 3) поглиблення ерудиції та можливості інформаційного зв'язку з основними розробниками вітчизняної шрифтової продукції групи «Шрифтороби»; 4) набуття навичок трансформації певних шрифтових форм у оригінальні композиції відповідно меті та змісту проєктів; 5) естетичне оформлення заголовків та текстів як цифрових сторінок так й друкованих сторінок різноманітних видань шрифтами, комфортними для читання; 6) загальне поглиблення власної ерудиції знаннями з історії виникнення й розвитку шрифтів, ознайомленням з унікальними друкованими виданнями різних часів, набутками каліграфії та знайомство (віртуальне) з провідними каліграфами України (Олексій Чекаль, Василь Чебаник інші).

3. Результати навчання (Компетентності).

3. Результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми в процесі засвоєння даного освітнього компонента здобувачі повинні набути таких компетентностей (ЗК – загальні компетентності, СК – спеціальні компетентності:

ЗК 1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

СК 1. Здатність переосмислювати базові знання зкомпозиції, демонструвати розвинену творчу уяву, використовувати власну образно-асоціативну мову при створенні художнього образу.

СК 2. Здатність трактувати формотворчі мистецькі засоби як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства

СК 9. Здатність створювати затребуваний на художньому ринку суспільно значущий продукт образотворчого та декоративного мистецтва.

ПР 02. Інтерпретувати та застосовувати семантичні, іконологічні, іконографічні, формально-образні і формально-стилістичні чинники образотворення.

ПР 03. Володіти інноваційними методами та технологіями роботи у відповідних матеріалах.

ПР 06. Володіти фаховою термінологією, науково-аналітичним апаратом, проводити аналіз та систематизацію фактологічного матеріалу

ПР 11. Застосовувати у мистецькій та дослідницькій діяльності знання естетичних проблем образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації, основні принципи розвитку сучасного візуального мистецтва.

Знання: систематизація шрифтів; сучасні оцифровані гарнітури й розроблені цифрові шрифти та їх доцільне застосування для текстів та заголовків, звернень як на електронних сторінках, так й на паперових носіях; вибір компліментарності стилю шрифтів на основі психофізіологічного сприйняття; поглиблення ерудиції у сфері шрифтодіяльності провідних шрифтарів України.

Уміння: швидке знаходження потрібного стилю шрифтів відповідно змісту у каталогах Microsoft Corporation та у розробках групи «Шрифтороби»; креативні трансформації шрифтів у текстах з метою створення оригінальної композицій; творчо винахідливе створення графічних форм на основі шрифтових гарнітур; задіяння усіх отриманих знань та компетенцій у розробці практичних завдань за обраними темами.

4. Структура освітнього компонента.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Шрифт як графічні вербальні форми інформації						
Тема 1. Шрифт як графічна форма інформації: -поняття «шрифт», «типографіка»; -вимоги до графічно-вербального оформлення інформації (Microsoft Corporation)	20	2	2	16		20
Тема 2. Систематизація шрифтів. Стиль шрифтових гарнітур європейської культури: -латиниця; -кирилиця; -шрифти для тексту, для заголовків, акцидентні і декоративні шрифти.	22	2	2	18		20
Тема 3. Проблеми вибору стилю шрифтових гарнітур для відображення вербальної інформації на екранах гаджетів та на паперових носіях: -психофізіологічна основа сприйняття стильових форм шрифтів у процесі читання з паперових носіїв та з екранів гаджетів;	28	2	2	20	4	20
Разом за модулем 1	70	6	6	54	4	
Змістовий модуль 2. Стиль шрифту з національними ознаками						
Тема 4. Шрифти з національними ознаками: ломбардські версали, текстура, фрактура, ротунда, швабахер, арабська в'язь, в'язь кирилична, українські шрифти (козацький скоропис, абетка Нарбута,	30	2	4	20	4	20

Кірнарського, Хоменка, Рутенія Василя Чебанника, розробки членів групи «Шрифтороби» (Україна), ієрогліфи Східної Азії)						
Тема 5. Шрифти української абетки як ознака самоідентичності держави, культури та народу України	20	2	4	14		20
Разом за модулем 2	50	4	8	34	4	100
Усього годин / балів	120	10	14	88	8	100

Практичні завдання

Модуль 1

1. Шрифт як графічна форма інформації:

-поняття «шрифт», «типографіка»;

-вимоги до графічно-вербального оформлення інформації (Microsoft Corporation)

Створити презентацію PowerPoint на 12-15 слайдів: слайди наповнити візуальним матеріалом як ілюстрацією до теоретичної частини теми. У виконанні практичного завдання важливо проявити винахідливість, креативність, логічне мислення. Останній слайд заповнити текстом власних роздумів, оцінки отриманої інформації та власним прогнозом доцільності і місця використання отриманого знання.

2. Систематизація шрифтів. Стиль шрифтових гарнітур європейської культури:

-латиниця;

-кирилиця;

-шрифти для тексту, для заголовків, акцидентні і декоративні шрифти.

Створити презентацію PowerPoint на 20 слайдів: слайди наповнити візуальними матеріалами за темою, де показати ознайомленість з видами шрифтів та стилів шрифтів. Історичні приклади доповнити прикладами сучасної типографіки як на паперових носіях, так і на електронних (на екранах моніторів різних гаджетів). Останній слайд наповнити текстом власних роздумів, оцінювання вибору стилів шрифтів для оформлення сучасної інформації.

3. Проблеми вибору стилю шрифтових гарнітур для відображення вербальної інформації на екранах гаджетів та на паперових носіях:

-психофізіологічна основа сприйняття стильових форм шрифтів у процесі читання з паперових носіїв та з екранів гаджетів;

Створити презентацію PowerPoint на 10-15 слайдів: слайди наповнити візуальними матеріалами за темою: графічні приклади композицій, де узгоджено стиль шрифту і зміст тексту. В останньому слайді надати текст висновків осмислення тематичної інформації.

Модуль 2

4. Шрифти з національними ознаками: ломбардські версали, текстура, фрактура, ротунда, швабахер, арабська в'язь, в'язь кирилична, українські шрифти (козацький скоропис, абетка Нарбута, Кірнарського, Хоменка, Рутенія Василя Чебанника, розробки членів групи «Шрифтороби», ієрогліфи Східної Азії)

1) Створити презентацію PowerPoint на 20 слайдів: слайди наповнити візуальними матеріалами за темою: зробити колекції шрифтів за стилевими ознаками, вказати адреси посилань на сайти для скачування потрібних гарнітур. Навести приклади успішної каліграфії та успішного оцифрування шрифтів з українським характером. Показати

візуальне ознайомлення з шрифтами «арабська в'язь» та «китайські ієрогліфи». Останній слайд – це власні висновки майбутнього магістра.

2) У зошитах Ф А-4 у клітинку від руки зробити (написати) графеми запропонованих викладачем абеток відповідно заданим стилям.

5. Шрифти української абетки як ознака самоідентичності держави, культури та народу України.

Створити презентацію PowerPoint на 5-10 слайдів: слайди наповнити візуальними матеріалами за темою. Останній слайд – це власні висновки за опрацьованою тематичною інформацією майбутнього магістра.

Методи контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/РС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, КР – контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання.

Самостійне опрацювання кожної теми дисципліни здійснюється за певним алгоритмом:

- 1) – ознайомлення з лекційним матеріалом (літературні та електронні джерела);
- 2) – знайдення, опрацювання, відбір візуального матеріалу за певною темою;
- 3) – осмислення вибору візуальних тематичних матеріалів та креативне наповнення слайдів презентацій PowerPoint. Обов'язково останні слайди презентацій наповнювати висновками на підставі власних роздумів за матеріалами (теоретичними та ілюстративними) за кожною темою;
- 4) – обов'язковим є вказівки на електронні адреси сайтів, звідки узяли потрібний за темою матеріал!
- 5) – знаходження графем шрифтових сучасних розробок з національними ознаками та виконання (написання) їх на Ф А-4 (зошити у клітинку) від руки графітними олівцями або гелевими ручками, або пером і тушшю.
- 6) – створення написів (листівки, календарі, вітальні написи, звернення, заголовки тощо) на підставі опанованого написання графем від руки з подальшою обробкою інструментарієм AdobeIllustrator ;
- 7) – створити презентацію PowerPoint, слайди якої заповнити авторськими розробками шрифтових композицій. Кількість слайдів за вибором авторів-виконавців.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента (щодо відвідування занять).

Відвідування занять студентами є обов'язковими, допускаються пропуски занять з поважних причин (хвороба студента, сімейні обставини). Теми пропущених занять повинні бути відпрацьовані студентом самостійно і здані викладачу. На розгляд викладача, здобувачу може зараховуватись замість практичної поточної роботи участь у конкурсі чи виставці в період залікового кредиту, якщо він експонував роботу графічного мистецтва. Згідно [2022 ПОЛОЖЕННЯ про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки](#)

Політика викладача щодо здобувача освіти.

Здобувач освіти сам обирає режим спілкування з викладачем, який повинен узгодити з ним. Поведінка здобувача освіти має бути чемною, коректною і не заважати процесу навчання.

Політика щодо академічної доброчесності.

Навчити здобувача освіти з повагою ставитися до авторства ідей, рішень, як своїх, так і інших авторів. Мотивувати до усвідомлення компіляту як недоброчесності у навчанні і роботі.

Політика щодо дедлайнів та перескладання.

Завжди підтримати здобувача освіти розібратися з проблемою, навчити прислухатися до критичних зауважень і мотивувати до виправлення недоліків.

При оцінюванні аудиторних завдань береться до уваги відповідність змісту теми завдання, повнота розкриття теми, структурованість слайдів чи інших складових завдання, стильова єдність та естетика подачі матеріалу, креативність, використання різних форм графічної інформації, відсутність помилок в тексті.

V. Підсумковий контроль

Формою контролю з дисципліни «Шрифт і типографіка» за навчальним планом є залік.

Максимальна кількість балів 100.

90-100 бал. – усі завдання виконані в повному обсязі. Здобувач освіти проявив креативність мислення, що відобразилося у оригінальності форм виконаних завдань. Зроблені цікаві висновки до кожної теми з власними ідеями прогнозу успішності задіяння набутих компетентностей та отриманих знань. Здобувач освіти спромігся розкрити власний потенціал до розуміння причинно-наслідкових зв'язків, на підставі яких зміг зробити аналіз та узагальнення тематичного матеріалу.

82-89 бал – завдання виконані у повному обсязі. Допущені невеликі недоліки у аналізі тематичного матеріалу, проявлена недостатня креативність мислення. Не дуже цікаві і влучні ілюстрації щодо теми заняття.

75-81 бал – обсяг виконання завдань з порушеннями до вимог. Допущені певні недоліки у логіки представлення матеріалу, аналізу. Не проявлені оригінальні висновки за осмисленою тематичною інформацією. Не вдало підібраний візуальний матеріал до теми заняття.

67-74 бал. – неповний обсяг виконання завдань. Не дуже вдало підібраний візуальний матеріал щодо тематики завдань. Не проявлено самостійність мислення в аналізі тематичного матеріалу. Допущені помилки у дефініціях. Висновки без креативних думок.

60-66 бал. – неповний обсяг виконаних завдань. Допущені помилки у аналітичній послідовності представлення візуального матеріалу. Проявлено часткове опанування теоретичною частиною курсу. Не проявлено у висновках до кожної теми креативного мислення та зачатків прогнозування щодо застосування отриманих компетентностей у майбутній роботі.

1-59 бал. – завдання виконані або частково, або не виконані зовсім. Не дотримано вимог до виконання завдань. Не опановано потрібні компетентності, не засвоєно потрібний обсяг знання для професійної роботи. Здобувач освіти повинен дотримуватися вимог і виконати повний обсяг роботи за дисципліною.

Порядок проведення заліку.

Залік зараховується за оцінюванням усіх виконаних завдань за програмою дисципліни як у процесі занять за розкладом, так і у процесі проведення заліку у призначений термін.

Питання, завдання заліку повинні :

Що таке шрифт?

Що таке типографіка?

Які види шрифтів відомі вам?

Які вимоги щодо введення оцифрованих гарнітур шрифтів Microsoft Corporation відомі вам?

Які характерні ознаки притаманні українським шрифтам?

Які характерні ознаки притаманні шрифтам на основі латиниці?

На якій основі було утворено «гражданку» – абетку, якою користуються вже більш ніж 300 років на теренах України?

Яке визначне досягнення відомого шрифтаря Василя Чебаника?

Що стало основою вибору графічної форми для шрифту «Рутенія»?

Які відомі шрифтарі входять у групу «Шрифтороби»?

У чому полягає сенс розробок та оцифрування української абетки шрифтарями–дизайнерами групи «Шрифтороби»?

Які відомі історичні вітчизняні графіки, що розробили українські абетки?

Які відомі вам сучасні шрифтові гарнітури з серіфами української абетки?

Які відомі вам сучасні шрифтові гарнітури без серіфів – гротески – української абетки

Що таке каліграфія?

Які відомі вам видатні каліграфи сучасної України?

У чому полягає вклад у розвиток шрифтів української абетки та світове розповсбдження геніального каліграфа України Олексія Чекаля?

На яких підставах ґрунтується вибір стилю шрифту щодо змісту текстових блоків?

Які стилі шрифтів доцільно обирати для заголовків на електронних сторінка з метою зазначення національних ознак?

Що таке акцидентний шрифт?

Що таке шрифт «Ломбардські версали» та їх застосування у сучасності?

VI. Шкала оцінювання знань

здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Не зараховано (необхідне перескладання)

VI. Рекомендована література та інтернет-ресурси.

Основна література:

1. Будник А. В. Українські шрифти у видовищному плакаті першої третини ХХ століття. Вісник ХДАДМ, №5, 2019. С.12-16.
2. Іваненко Т.О. Шрифтовий дизайн: основи: навчальний посібник. Харків: ХДАДМ, 2019. 144 с.
3. Куленко М.Я. Графічний дизайн: мистецтво шрифту. Книга 1. Навчальний посібник За ред. проф. Є.А. Антоновича. К.: Альтерпрес, 2011. 140 с.
4. Куленко М.Я. Графічний дизайн: мистецтво шрифту. Книга 2. Навчальний посібник За ред. проф. Є.А. Антоновича. К.: Альтерпрес, 2015. 156 с.

5. *Мітченко В.С.* Естетика українського рукописного шрифту. Вст. Слово А.В. Чебикіна; Слово про авт. О.К. Федорука. К.: Грамота, 2007. 208 с.
 6. *Різник М.Г.* Письмо і шрифт. К.: Вища школа, 1978. 152 с.
- Додаткова література**
7. *Безклубенко С.Д.* Мистецтво: терміни та поняття: Енциклопедичне видання у 2-х т.: Том 1 (А-Л). К.: Інститут культурології АМУ, 2008. 240 с.
 8. *Близнюк М.М.* Інформаційно-комп'ютерні технології: мистецький аспект. К.: Каравела, 2006. 272 с.
 9. *Гітерс З.В.* Культурологічний словник-довідник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 328 с.
 10. *Даниленко В.Я.* Майбутнє європейського дизайну: Чехія, Польща, Україна. Харків: Колорит, 2007. 197 с.
 11. *Дурняк Б.В., Батюк А.Є.* Розробка і дизайн рекламних видань : Навч. посіб. Львів: Вид-во «Українська академія друкарства», 2005. 154 с.
 12. *Лагутенко О.* Graphien Графіки. Нариси з історії української графіки ХХ століття. К.: Грані-Т, 2007. 168 с.
 13. Образотворче мистецтво. Енциклопедичний ілюстрований словник-довідник Упоряд. А. Пасічний. К.: Факт, 2007.
 14. *Оришанський Л. В., Силко Р.М.* Готфрід Земпер та художньо-промислова освіта Західної Європи й України. Дрогобич: Видав. Відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2016. 281 с.
 15. *Рубан-Кравченко В.* Кричевські і українська художня культура ХХ с. Василь Кричевський. К.: Криниця, 2004. 702 с.
 16. Україна у старій листівці. Альбом-каталог. упоряд. М. Забочень, О. Поліщук, В. Яцюк. К.: Криниця, 2000. 507 с.
 17. *Удріс Н.С.* Рекламна комунікація : Навч. посіб. Київ: «Спринт Сервіс», 2014. 127 с.
 18. Українська графіка ХІХ - початку ХХ ст. Альбом .Авт. упоряд. А.О. В'юник. Київ: Мистецтво, 1994. 328 с.

Інтернет-ресурси:

19. Бердянськ. Шрифт як культурний код. <https://ukrainer.net/berdiansk-shryft/>
20. Гдаль Б. Шрифт з українським характером. <https://telegraf.design/shrifti-z-ukrayinskim-harakterom/> ;<https://medialab.online/news/shryft/>
Книжки про шрифтовий дизайн і типографіку. <https://prjctr.com/mag/typebooks>
21. Рутенія(шрифт).[https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D1%83%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%96%D1%8F_\(%D1%88%D1%80%D0%B8%D1%84%D1%82\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D1%83%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%96%D1%8F_(%D1%88%D1%80%D0%B8%D1%84%D1%82))
22. Сайт проєкту «Графіка української мови»(Київ): <https://abetkarutenia.com.ua> [Архівовано 26 січня 2022 у WaybackMachine.], 6 шрифтів «Рутенія» авторства Василя Чебаніка розповсюджуються безкоштовно [Архівовано 26 січня 2022 у WaybackMachine.] (за ліцензією ССВУ-SA 4.0)
23. Історико-дослідницькийфільм «Рутенія. Повернення Коду Нації» [Архівовано 31 грудня 2021 у WaybackMachine.]
24. Василь Чебанік: УКРАЇНСЬКА АБЕТКА. РУТЕНІЯ. Лекція майстер-клас. [Архівовано 6 листопада 2020 у [WaybackMachine.](https://www.youtube.com/watch?v=...)] на сайтіYoutube

25. Ростовцев. Д. Шрифт – річ доволі абстрактна. <https://bazilik.media/shryft-rich-dovoli-abstraktna-rozмова-z-dmytrom-rastvortsevum/>
26. Садко Євген. Переходите на українську мову – не забудьте про шрифти. Як розпізнати і чим замінити російські продукти. <https://dou.ua/forums/topic/38389/>
27. Січинський В. Меморіяльна графіка Георгія Нарбута. <https://history.sumy.ua/research/article/9335-sichynskiy-volodymyr-memoriialna-hrafika-georhiiia-narbuta.html>
28. Шифт цифрової держави. <https://thedigital.gov.ua/fonts>
29. Нарбут! Легенда українського брендингу. <https://supportyourart.com/stories/narbut/>